

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Юрій Стецик

ІСТОРІЯ ХРИСТІЯНСТВА В УКРАЇНІ

*Методичні матеріали
до самостійної роботи студентів*

Дрогобич
2023

УДК 27(091)(477)(072)

С 79

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 15 червня 2023 р.)

Рецензенти:

Смуток Ігор Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Лазурко Лідія Миколаївна, доктор історичних наук, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск:

Ільницький Василь Іванович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Стецик Ю.

С 79 **Історія християнства в Україні** : методичні матеріали до самостійної роботи студентів. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. 66 с.

Методичні матеріали до самостійної роботи студентів укладені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Історія християнства в Україні» як вибіркового предмету для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої науково-методичною радою ДДПУ імені Івана Франка. Видання містить тематику лекцій, методичні рекомендації щодо вивчення питань, які винесені на самостійне опрацювання студентів, тематику індивідуальних завдань, перелік питань на співбесіду з лектором, завдання для проведення заліку за талоном № 2 і «К», список рекомендованої літератури, яку необхідно опрацювати для виконання індивідуального завдання, додатки (різномісцеві документи до вивчення історії християнських святих та зразки оформлення індивідуального завдання).

© Ю. Стецик, 2023

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2023

З М І С Т

Вступ	4
Тематика лекцій	5
Питання для самостійного опрацювання	8
Питання, які виносяться на співбесіду з лектором	14
Питання для проведення заліку за талоном № 2 і «К»	16
Тематика індивідуальних завдань	20
Рекомендована література для виконання індивідуальних завдань	23
Додатки (матеріали та зразки до оформлення індивідуальних завдань)	29

ВСТУП

Новітні реформи вищої освіти спрямовані на якісне оновлення змісту освітнього процесу. Вагоме значення у цьому напрямі надається активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти шляхом поліпшення організації їхньої самостійної роботи. У запропонованому посібнику розглянуто різноманітні форми самостійного опрацювання навчального матеріалу: вивчення теоретичних питань, які не розглядаються ні на лекціях, ні на семінарах; опрацювання питань, які виносяться на співбесіду з лектором; написання індивідуального завдання.

Оскільки у робочій навчальній програмі передбачено значний обсяг годин на самостійне засвоєння матеріалу, то ця частина навчального навантаження окреслена нами різними формами організації самостійної роботи здобувачів.

Посібник призначений допомогти студентам в організації їхньої самостійної роботи, оскільки при вивченні навчальної дисципліни «Історія християнства в Україні», відповідно до навчального плану передбачено значний обсяг позааудиторного часу на самостійне вивчення матеріалу. Посібник складається із таких інформаційних блоків: тематики лекцій, методичних рекомендацій до питань, що виносяться на самостійне опрацювання, переліку питань на співбесіду з лектором, реєстру залікових завдань за талоном № 2 і «К», тематики індивідуальних завдань, рекомендованої літератури та додатків (різноманітних документів та зразків оформлення індивідуальних завдань).

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Історія християнства в Україні», відносно до загальноуніверситетського блоку вибіркових дисциплін для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Початки християнства на українських землях (I–IX ст.)

1. Ранні християнські спільноти.
2. Кирило-Мефодіївське християнство.
3. Києвохристиянська традиція.
4. Взаємовідносини християнства і язичництва.

Лекція 2. Християнська церква на Русі (X–XI ст.)

1. Передумови визнання християнства.
2. Хрещення Русі.
3. Розбудова церковних структур.
4. Духовні зв'язки Київської Церкви із Сходом і Заходом.

Лекція 3. Церква в умовах політичного роздроблення Русі та монголо-татарського завоювання (XII–XIV ст.)

1. Князівські міжусобиці і християнство.
2. Християнство у Руському королівстві.
3. Ставлення монголів до християнства.
4. Поділ Київської митрополії.

Лекція 4. Київська Церква під владою сусідніх держав (друга половина XIV – перша половина XV ст.)

1. Ставлення литовців та поляків до київського християнства.
2. Відновлення Галицької митрополії.
3. Намагання у створенні Литовської митрополії.
4. Поширення ідей Фераро-Флорентійської унії.

Лекція 5. Реформація. Контрреформація та католицька реформа на українських землях (друга половина XV–XVI ст.)

1. Реформаційні рухи у Західній Церкві.
2. Утворення протестантської церкви.

3. Поширення православних єресей.
4. Реформування Католицької і Православної Церков.

Лекція 6. Унія та православ'я на українських землях (кінець XVI–XVIII ст.)

1. Укладення Берестейської унії (1596)
2. Міжконфесійна полеміка.
3. Зародження ідей патріархату.
4. Поширення унії у західних єпархіях.

Лекція 7. Християнство на українських землях під владою Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)

1. Християнська церква в умовах російського панування.
2. Піднесення статусу української церкви в Австрійській імперії.
3. Новітні протестантські течії.

Лекція 8. Новітня доба в історії українського християнства (1914–1921)

1. Християнські спільноти в умовах Першої світової війни.
2. Ставлення Центральної Ради до церковних інституцій.
3. Церковна політика Гетьманату.
4. Позиція Директорії у вирішенні релігійних питань.

Лекція 9. Розвиток християнських конфесій на західноукраїнських землях (1921–1939)

1. Греко-Католицька Церква у Галичині.
2. Заснування і розвиток Польської Автокефальної Православної Церкви.
3. Греко-Католицька та Православна Церкви на Закарпатті і Буковині.

Лекція 10. Християнські конфесії в умовах Другої світової війни (1939–1945)

1. Релігійна політика радянської влади.
2. Церковна політика нацистського режиму.
3. Становище церкви в румунській зоні окупації.
4. Зміни в церковно-релігійній політиці сталінського режиму.

Лекція 11. Ліквідація Греко-Католицької Церкви (1946–1953)

1. Церковна політика комуністичного режиму.
2. Політичні передумови ліквідації УГКЦ.
3. Львівський «ліквідаційний» собор 1946р.
4. Ліквідація унії на Закарпатті та Пряшівщині.

Лекція 12. Християнські спільноти в Радянській Україні у 50–80-х рр. XX ст.

1. Посилення тиску на релігійні спільноти.
2. УГКЦ на становищі катакомбної церкви.
3. Протестантські спільноти у повоєнні роки.
4. Акції протесту православного духовенства.

Лекція 13. Міжконфесійні стосунки в незалежній Україні (1991–2023)

1. Новітні протестантські церкви.
2. Відродження греко- та римо-католицької церков.
3. Утворення різних гілок православ'я.
4. Томос та об'єднання православних конфесій.
5. Українське православ'я в умовах російсько-української війни¹.

¹ Стецик Ю. Історія християнства в Україні. Робоча програма навчальної дисципліни. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2021. С. 4–7.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Церковно-релігійна політика воєвничого більшовицького атеїзму в Україні (20–30-ті роки ХХ ст.)

Визначте, які християнські конфесії діяли на території Радянської України у 20-х рр. ХХ ст. Проаналізуйте «обновленський» рух: його основні програмні ідеї. Ознайомтеся із діяльністю Василя Липківського: встановіть його погляди та оцінки істориків проведених ним заходів. Простежте, як більшовицька влада вносила розкол у єдність Української Православної Церкви. Визначте особливості реалізації більшовиками антицерковної атеїстичної політики на українських землях. Поміркуйте, чому у 20-х рр. ХХ ст. визріли можливості проведення українізації православної церкви і в чому вони проявилися? Визначте основні засади УАПЦ. З'ясуйте, як більшовицька влада намагалася підірвати зростаючу популярність УАПЦ? Як радянське законодавство обмежувало діяльність релігійних організацій? Охарактеризуйте «п'ятирічку знищення релігії». Підготуйте оглядову доповідь про тематику часописів «Безбожник» та «Воєвничий безбожник». Визначте основні етапи проведення сталінських репресій щодо ліквідації християнських святинь.

Література

1. Бурко Д. Українська Автокефальна Православна Церква – вічне джерело життя. Бавнд Брук, 1988.
2. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви : у 4 т. Т. 3. Київ, 1998.
3. Верига В. Конфіскація Церковних цінностей в Україні в 1922 р. Київ : Видавництво ім. Олени Теліги, 1996.
4. Єленський В. Держава і Церква в СРСР: з історії передквітневого двадцятиліття. *Людина і світ*. № 1 (1991). С. 5–11; № 2 (1991). С. 8–12.

5. Липківський В. Відродження Української Церкви 1917–1930. Торонто, 1959.

2. Християнські конфесії в умовах Другої світової війни (1939–1945)

Радянська окупація поширилася на територію станіславської а також більшої (східної) частини перемиської єпархії. Греко-католицька церква на теренах, окупованих Радянським Союзом була сприйнята гірше, ніж римо-католицька. Радянська влада зруйнувала основні підвалини матеріальної основи церковних інституцій. Визначте основні заходи радянської влади у цьому напрямі. Які утиски проводили радянські урядовці щодо до греко-католицького духовенства? Як патріархат Російської православної церкви намагався поглинути українську греко-католицьку церкву у східній частині Галичини. Які заходи в цьому напрямі були проведені впродовж 1939–1941 рр.?

Простежте, як розвивалася Українська церква у період німецької окупації. Як поставився митрополит Андрей Шептицький до приходу німецької влади? Як змінювалося його ставлення до німецьких окупантів? Як ставилася німецька окупаційна адміністрація до греко-католицького духовенства? Чи спостерігалися переслідування парафіяльного духовенства? З'ясуйте, чи повернули німці націоналізовані більшовиками церковні землеволодіння? Як ставилася німецька влада до україномовних церковних видань? Як українська церква допомагала євреям у порятунку від розстрілів? Простежте, як німецька влада намагалася використати церковні інституції для впливу на український підпільний визвольний рух? З'ясуйте, в яких обставинах відбувалося відновлення діяльності УАПЦ на українських землях. Поміркуйте, з якою метою була утворена Рада у справах Російської Православної Церкви при Раднаркомі СРСР? Які цілі ставив Сталін, підтримуючи діяльність Російської Православної Церкви у СРСР?

Література

1. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939–1950). Львів : В-во УКУ, 2005. 268 с.
2. Волошин Ю. Українська Автокефальна – Православні Церква (1941–1944) (короткий історичний довідник). Полтава, 1999.
3. Лаба В. Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги. Люблін : Свічадо, 1990.
4. Нагаєвський І. Історія Української держави ХХ століття. Київ, 1993.

3. Ліквідація Греко-Католицької Церкви в УРСР (1946–1953)

Восени 1944 р. встановлюється радянська влада у Західній Україні і Галичині. Перші місяці була ілюзія, що Радянська держава змінилася, всі були дуже милі, говорили українською мовою, позитивно ставились до церковної ієрархії. Сталін націоналізував свою релігійну політику, відновлення РПЦ мало показати ліберальність режиму, припинення антирелігійної пропаганди. Витворилась ілюзія що більшовики більше не хочуть жодних репресій на наново окупованих територіях і позитивно ставляться до УГКЦ.

Поміркуйте, як смерть Андрея Шептицького вплинула на зміну ставлення радянської влади до УГКЦ. Які проекти розроблялися із ліквідації УГКЦ? Проаналізуйте погляди дослідників щодо визначення легітимності Львівського собору 1946 р. Простежте долю заарештованих єпископів і духовенства. Яка доля спіткала греко-католицьке чернецтво? Проаналізуйте процес «воз'єднання» Мукачівської греко-католицької церкви із РПЦ.

Література

1. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939–1950). Львів : В-во УКУ, 2005. 268 с.
2. Лаба В. Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги. Люблін : Свічадо, 1990.

3. Прах Б. Духовенство Перемиської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини : у 2-х т. Т. 1. Біографічні нариси (1939–1989 рр.). Львів : В-во УКУ, 2015.

4. Відновлення християнських конфесій в Україні (кінець 80-х – початок 90-х рр. ХХ ст.)

Проаналізуйте передумови легалізації релігійного життя. Розкрийте діяльність Комітету захисту Української Католицької Церкви. Окресліть особливості святкування 1000-ліття Хрещення Русі-України. Встановіть історичне значення акції голодування на Арбаті у Москві. Простежте особливості організації «відкритих богослужінь». Розкрийте перебіг звернень до міжнародних організацій. Охарактеризуйте процес відновлення діяльності релігійних громад УАПЦ у 1989 р. Поміркуйте, як процес повернення Глави УГКЦ М. Любачівського (30 березня 1991 р.) вплинув на процес духовного відродження унійних парафій. Визначте чинники, які стали каталізаторами легалізації підпільної УГКЦ. З'ясуйте, які українські громадсько-політичні формування активно сприяли відродженню УГКЦ.

Література

1. Гаюк В. Українська Греко-Католицька Церква. Львів : Логос, 1992.
2. Гринів О. Національно-духовне відродження: історія і сучасні проблеми. Львів : Місіонер, 1995.
3. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. Івано-Франківськ, 1999.
4. Пащенко В. Греко-католики в Україні від 40-х років ХХ століття до наших днів. Полтава, 2002.
5. Прах Б. Духовенство Перемиської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини : у 2-х т. Т. 1. Біографічні нариси (1939–1989 рр.). Львів : В-во УКУ, 2015.

6. Сергійчук В. Нескорена Церква: Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і Церкву. Київ : Дніпро, 2001.

5. Міжконфесійні стосунки в незалежній Україні (1991–2023)

З'ясуйте як змінилася позиція ієрархів Російської православної церкви із початком перебудови? Порівняйте процес відродження громад Української греко-католицької та Української автокефальної православної церков. Простежте процес відродження релігійних громад УАПЦ. Розкрийте причину протистояння громад УГКЦ, УПЦ та УАПЦ. Порівняйте ставлення прокомуністичних органів влади до УГКЦ, УПЦ та УАПЦ у різних регіонах. Встановіть, які ухвали виніс Собор УАПЦ 1990 р.? Визначте, які проблеми довелося долати громадам УАПЦ на перших порах її відродження? Поміркуйте, як вплинули події 1991 р. на становище в Українській православної церкві? У чому полягали кадрові проблеми УАПЦ? Охарактеризуйте позицію патріарха Мстислава стосовно утворення Української православної церкви Київського Патріархату. Розкрийте історичні обставини утворення «відновленої» УАПЦ. Поясніть географію впливів Православної Церкви в Україні. Який зв'язок між національною ідентичністю та ідентифікацією вірних з церковними структурами? Поміркуйте, у чому полягає принципова відмінність ситуації в українському православ'ї у 1980-ті, 1990-ті та у 20-ті рр. ХХІ ст.? У чому полягають причини розколу православної спільноти України? Що перешкоджає успішному завершенню між-православного діалогу? Розкрийте значення візиту Папи Івана Павла II до України. Охарактеризуйте становище Римо-католицької церкви в незалежній Україні. Подайте характеристику соціальної доктрини УГКЦ та євангельських християн-баптистів. Проаналізуйте новітній процес отримання томасу та проголошення про утворення Православної Церкви України. Встановіть історичне значення цього документа. Проаналізуйте вплив російсько-української війни, що досі триває, на розвиток християнських конфесій в Україні.

Література

1. Гайковський М. Греко-католицька Церква як чинник українського державотворення. 1946–1996. *Берестейська унія 1596–1996: статті і матеріали*. Львів : Логос, 1996.
2. Галуха Л. Автокефалія: минуле рефлексує в сучасне. *Віче*. 1998. № 5. С. 129–142.
3. Гринів О. Національно-духовне відродження: історія і сучасні проблеми. Львів : Місіонер, 1995.
4. Гуменний М. Державотворчі процеси і проблеми становлення Церков в Україні. *Патріархат*. 1993. № 9. С. 20–23.
5. Зінченко А. Новітня історія релігійних спільнот в Україні : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 408 с.
6. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. Ч. 2. Полтава, 2001.
7. Пащенко В. Греко-католики в Україні від 40-х років ХХ століття до наших днів. Полтава, 2002.
8. Плохій С. Незалежна Україна: державна Церква чи громадянська релігія. *Пам'ятки України*. № 2–3 (1992). С. 3–6.
9. Рибачук М. Українська Церква: історія, сучасність, персоналії. Київ : Український центр духовної культури, 2001.
10. Суттнер Е. Українське християнство на початку III-го тисячоліття: історичний досвід та еклезіологічні перспективи. Львів : Свічадо, 2001.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ НА СПІВБЕСІДУ З ЛЕКТОРОМ

На співбесіду з лектором необхідно опрацювати навчання видання *Головащенко С. Історія християнства : курс лекцій : навч. посіб. Київ : Либідь, 1999. С. 212–316*. На співбесіді потрібно відповісти на три питання (кожне оцінюється від 0 до 10 балів, залежно від змістовності розкриття та інформаційного наповнення):

1. Як здійснювалася християнізація Русі в IX–XI ст.?
2. Чим вирізнялася ідеологія Київського християнства?
3. Яку роль відіграла кирило-мефодіївська традиція у становленні Київського християнства?
4. Як рання Київська церква ставилася до Константинополя та Риму?
5. Проаналізуйте характерні риси Православної церкви на Русі княжої доби.
6. Яким є значення киеворуського періоду в історії Української церкви?
7. Як відбувся розкол Київської митрополії за умов іноземного панування?
8. Охарактеризуйте становище Київської митрополії в Польсько-Литовській державі.
9. Яку роль у відродженні православ'я на українських землях відіграли у XVII ст. православні братства та козацтво?
10. Визначте роль могилянського відродження для релігійного та культурного розвитку українського народу.
11. Яку роль відіграв релігійний чинник у визвольній боротьбі українського народу середини XVII ст.?
12. Охарактеризуйте наслідки підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату?
13. Якими рисами вирізнялося православ'я на українських землях, що увійшли до складу Російської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.)?

14. Яких форм набрала активізація національних тенденцій у православному середовищі впродовж перших десятиліть ХХ ст.?
15. Розвиток православної церкви у незалежній Україні.
16. Як відбувалися перші контакти Київської Русі із християнським Заходом?
17. На якому ґрунті почалося систематичне проникнення католицизму на українські землі?
18. Як формувалося привілейоване становище Римо-католицької церкви на українських землях?
19. Охарактеризуйте джерела унійної ідеї в Україні й особливості її трактування католиками й православними наприкінці ХVІ ст.?
20. Як була підготовлена та проведена Берестейська унія 1596 р.?
21. Якою була доля Унійної Церкви на Правобережжі після приєднання його до Російської імперії?
22. Визначте роль Греко-католицької церкви в національному житті українців Галичини.
23. Поміркуйте, у чому полягала спільність і відмінність політики Росії та Австро-Угорщини щодо католицьких церков на їхніх територіях?
24. Охарактеризуйте постать Андрея Шептицького як національного та релігійного діяча.
25. Поміркуйте, у чому полягає суперечливість впливу католицизму на релігійну та суспільну історію України?
26. У чому полягала своєрідність реформаційних процесів в Україні ХVІ–ХVІІ ст.?
27. Які ранньопротестанські течії поширювалися на українських землях у ХVІ–ХVІІ ст.?
28. Назвіть основні етапи розвитку церковно-державних відносин у Радянському Союзі.
29. Охарактеризуйте «релігійне підпілля» в СРСР.
30. Якими є ознаки релігійного життя в сучасній Україні?
31. Які перспективи розвитку стосунків православних і греко-католиків?
32. Які соціокультурні проблеми стоять перед християнськими конфесіями сучасної України?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАЛІКУ ЗА ТАЛОНОМ № 2 І «К»

1. Джерельні свідчення про перших християн на території сучасної України (св. Андрій Первозваний, св. Андронік).

2. Перші християнські спільноти та ієрархічні структури в Криму та Північному Причорномор'ї.

3. Навернення серед східних слов'ян на християнство наприкінці VIII ст. – на початку IX ст.

4. Кирило-методіївське християнство на українських землях. Перебування св. Кирила в Корсуні. Християнство і язичництво: особливості взаємин.

5. Внутрішні і зовнішні передумови запровадження християнства.

6. Особисте навернення князя Володимира (988 р.). Поширення християнства на руських землях у роки правління князя Володимира. «Устав св. Володимира», «Руська Правда».

7. Юрисдикційний статус та ієрархічна структура Церкви в Київській Русі: митрополити, єпархії, монастирі.

8. Взаємовідносини Київської Церкви із Константинополем та Римом.

9. Київська митрополія в умовах князівських міжусобиць (XI–XII ст.).

10. Київський Собор 1147 р.

11. Київська Церква в умовах монгольського поневолення.

12. Церковна політика Галицько-Волинських князів.

13. Проблема єдності митрополії та осідку її предстоятелів.

14. Церковна політика литовських князів та польських королів (др. пол. XIV – перша пол. XV ст.)

15. Відновлення Галицької митрополії.

16. Спроби утворення Литовської митрополії. Митрополит Кипріян (1375–1406) і боротьба за збереження єдності Київської митрополії.

17. Сановище Київської православної митрополії в першій третині XV ст.
18. Заснування латинських ієрархічних структур і міжобрядові взаємини.
19. Вплив постанов Флорентійський собор (1439) на розвиток християнських спільнот на українських землях.
20. Поширення унійних ідей.
21. Розмежування Київської та Московської митрополій.
23. Митрополит Григорій II Болгаринович та його наступники. Віленський синод 1509 р.
24. Відновлення Галицького єпископства з осідком у Львові (1539).
25. Намагання обновити християнське життя у Київській митрополії (XV–XVI ст.).
26. Поширення ідей Реформації в Литві та Польщі.
27. Протестантські течії та спільноти. Протестантські впливи серед українсько-білоруського населення.
28. Контрреформація і оновлення Католицької Церкви в Речі Посполитій. Богословська полеміка.
29. Передумови та причини унії. Релігійно-культурне відродження кінця XVI ст.
34. Висвячення паралельної ієрархії 1620 р.
35. Ескалація конфлікту, вбивство Йосафата Кунцевича, спроби «поєднання Русі з Руссю».
37. Внутрішній розвиток Унійної Церкви в першій половині XVII ст.
38. Православна Церква в часи Петра Могили.
39. Київський унійний митрополит – Рафаїл Корсак (1637–1640).
40. «Універсальна Унія» 1637–1638 рр. Беатифікація Й. Кунцевича.
41. Київський унійний митрополит Антін Селява та нові змагання до поєднання Української Церкви.
42. Релігійний фактор у національно-визвольній війні Б. Хмельницького.

43. Обмеження російським урядом автономії Української держави і Церкви. Підпорядкування Київської православної митрополії Московському патріархату.

44. «Малоруські» впливи на розбудову Московського патріархату.

45. Унія на Закарпатті (Ужгородська унія 1646 р.).

46. Приєднання до Унійної Церкви Перемишльської, Львівської та Луцької православних єпархій (кінець XVII – початок XVIII ст.).

47. Замойський собор 1720 р. Запровадження соборових рішень. Взаємини з латинською ієрархією.

48. Релігійна політика російського царату на українських теренах (XVIII–XIX ст.).

49. «Українофільство» в середовищі православного духовенства (XIX ст.).

50. Поява новітніх протестантських течій (XIX ст.).

51. Ліквідація Уніатської Церкви в Російській імперії впродовж кінця XVIII–XIX ст.

52. Релігійні реформи австрійських імператорів (кінець XVIII – перша пол. XIX ст.).

53. Участь духовенства в українському національному русі в імперії Габсбургів (серед. XIX – поч. XX ст.).

54. Греко-Католицька Церква напередодні та під час Першої світової війни.

55. Релігійна політика Центральної Ради, Гетьманату і Директорії.

56. Автокефальний рух під час Першої світової війни.

57. Становище українського православ'я під владою більшовиків (20–30-ті рр. XX ст.).

58. Політика «войовничого атеїзму»: ідеологічні засади, законодавча база, практична реалізація в УРСР.

59. УГКЦ в умовах Другої світової війни (1939–1945 рр.).

60. Зміни у статусі українського православ'я (1939–1945 рр.).

61. Ліквідація ГКЦ на Львівському «ліквідаційному» соборі 1946 р.

62. Відродження християнських спільнот (кін. 80 – поч. 90-х рр. XX ст.).
63. Надання томосу Константинопільським патріархатом.
64. Утворення Православної Церкви України.
65. Міжконфесійні стосунки в незалежній Україні.
66. Перспективи церковно-державних та екуменічних взаємин.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальне завдання з навчального предмету полягає у підготовці реферату з історії християнської святині (парафіяльного храму, костелу, кірхи або ж монастиря). Обсяг реферату – 15 аркушів формату А4. Кількість балів, яка виставляється за індивідуальне завдання, враховує ступінь розкриття теми, використання достатньої кількості джерел та літератури (не менше десяти позицій), наявність наукових посилань, дотримання вимог до оформлення (структура індивідуального завдання обов'язково включає: вступ, основні питання (історія сакрального об'єкта, визначні постаті, церковна документація), висновки, список використаних джерел та літератури).

Індивідуальне завдання, для прикладу, може охоплювати вивчення одного із монастирів України і має складатися із трьох питань, а саме:

1. Напишіть історичну довідку про один із монастирів або ж парафіяльних храмів (на вибір): Білilівський, Богуславський, Канівський, Корсунський, Красногірський, Лисинський, Манківський, Уманський, Лебединський, Барський, Головчинський, Сатанівський, Шаргородський, Гранівський, Вінницький, Городищенський, Білостоцький, Загорівський, Зимнянський, Колодязненський, Корецький, Луцький, Любарський, Мильчанський, Низкиницький, Піддубицький, Полонський, Почаївський, Пугинський, Страклівський, Тригирський, Туминський, Унівський, Четвертинський, Кременецький, Бесідський, Болохівський, Верхратський, Віцинський, Волсвинський, Галицький, Головчинський, Горпинський, Гошівський, Гощанський, Добрянський, Добромильський, Лаврівський, Спаський, Перемишльський, Домашівський, Жовківський, Завалівський, Загайський, Замостянський, Золочівський, Кам'янець-Подільський, Крехівський, Крилоський, Львівський (Св. Юрія, Св. Онуфрія, Св. Івана Богослова, Успення), Овруцький, Пачківський, Підгорецький, Пітрицький, Погонянський, Рудницький, Сваричівський, Смолинський, Соколецький, Стоянівський, Теробов-

лянський, Угорницький, Улашківський, Чортківський, Яворівський, Язеницький та ін.

2. Охарактеризуйте одне з джерел вивчення історії обраного Вами монастиря або ж парафіяльного храму (на вибір): *нормативно-регламентаційні документи* (Конституції ЧСВВ, монастирські устави, правила внутрішнього розпорядку, ухвали єпархіальних соборів, постанови генеральних та провінційних капітул); *фінансово-майнова документація* (привілеї, фундації, дарчі записи, листи про надання, королівські конфірмації, шляхетські заповіти, інвентарні описи, книги прибутків та видатків, протоколи візитацій, судові акти); *нарративні джерела* (хроніки); *епістолярна документація* (листування, реляції, звіти, доповіді); *речові пам'ятки* (архітектурні споруди); *зображальні джерела* (ікони, фрески, мініатюри); *музичні пам'ятки* (ірмологіони); *спеціальні джерела* (біографічні довідки, відомості про смерть, реєстри новиків та монахів); *загальні джерела* (історичні довідки, богослужбові стародруки, рукописні конспекти лекцій, каталоги монастирських бібліотек, описи монастирських архівів).

3. Укладіть біографічну характеристику одного із ченців, який проживав в обраному Вами монастирі або ж місцевого пароха (на вибір): Адамович Йов, Ангелович Алімпій, Андрушкевич Адріан, Антоневський Теодозій, Арламовський Габріель, Баранкевич Порфирій, Барицький Варнава, Бачинський Бокулій, Белзецький Йосиф, Беньковський Ігнатій, Березецький Йосиф, Білинський Амвросій, Білинський Вінкентій, Білинський Йосиф, Білинський Мартинян, Божовський Діонісій, Божовський Макарій, Боргилевич Йосиф, Бориславський Андронік, Братковський Онуфрій, Бродзянський Кирил, Будзинський Гедеон, Бялогорський Спиридон, Вадинський Созонт, Васильківський Іларій, Величко Бенедикт, Вислоцький Діонісій, Вислоцький Мелетій, Висоцький Йосафат, Височанський Флор, Височанський Юстій, Вишенський Діонісій, Вінковський Манасій (Мойсей), Вітошинський Ігнатій, Волошиновський Граціан, Вольський Варлаам, Волянський Валеріан, Волянський Партеній, Волянський Полікарп, Воронович Леонід, Гараси-

мович Ієронім, Гарасимович Філемон, Гіжевський Поліхроній, Гнатковський Теофіл, Гнатович Амвросій, Гозинський Єфрем, Головецький Алімпій, Горалевський Боніфаций, Гординський Христофор, Гордовський Методій, Гошовський Бенедикт, Грабовецький Варсонофій, Грабовецький Манасій (Мойсей), Грибовський Паісій, Григорович Сильвестр, Гриневецький Мелетій (Модест), Гронзевич Михайло, Гулевич Авраам, Гульський Гедеон, Гурницький Порфирій, Гутковський Амвросій, Гнатковський Герасим, Гушанський Партеній, Дадзицький Сергій та ін.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Основна література

1. Андрухів І. Цариця Карпатського краю. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002. 160 с.
2. Берест Р., Берест Л. Стародавні Унівські монастирі : історичний путівник. Львів : Свічадо, 2009. 32 с.
3. Берест Р. Середньовічні монастирі Галичини: житло і побут. Львів : [Б. в.], 2011. 332 с.
4. Булига О. Свято-Успенська Почаївська Лавра у період входження Волині до складу Речі Посполитої (1569–1795). *Історія релігій в Україні* : праці XIV Міжнар. наук. конференції. Львів : Логос, 2004. Кн. I. С. 116–125.
5. Булига О. Взаємозв'язки друкарні Почаївського монастиря ЧСВВ з друкарськими центрами України (XVIII – поч. XIX ст.). *Історія релігій в Україні* : праці XV Міжнар. наук. конференції. Львів : Логос, 2005. Кн. I. С. 156–161.
6. Ваврик М. (ЧСВВ) По василіянських монастирях. Торонто : В-во отців-василіан, 1958. 286 с.
7. Ваврик М. (ЧСВВ) Нарис розвитку і стану Василіянського Чину XVII–XX ст. : топографічно-статистична розвідка. *Записки Чину Св. Василя Великого*. Серія II. Секція I. Т. 10. Рим : В-во отців-василіан, 1979. 180 с.
8. Вечерський В. Українські монастирі. Київ : Наш час, 2008. 400 с.
9. Візер С. Монастирі в Україні першої половини XVII ст.: міжконфесійне протистояння. *Пам'ять століть*. 2004. № 2. С. 70–78.
10. Вуйцик В. З історії василіянських монастирів: Святомиколаївський монастир в Струсові. *Галицька брама*. Львів : Центр Європи, 1999. № 1–2. С. 20.

11. Вуйцик В. Святоонофріївський монастир у Львові. *Монастир святого Онуфрія у Львові* : Сьомі наукові драганівські читання. Львів : Місіонер, 2007. С. 21–39.
12. Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок ХХІ ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТЗОВ «Трек-ЛТД», 2013. 208 с.
13. Галів М. Церковно-релігійне життя села Літиня на Дрогобиччині (XVI – початок ХХІ ст.) (до 200-ліття побудови храму Св. Великомучениці Параскеви). Дрогобич : Посвіт, 2023. 300 с.
14. Голубець М. Малярі-василіяни на тлі західноукраїнського церковного малярства ХVІІІ ст. *Записки ЧСВВ*. Львів : В-во отців-василіан, 1930. Т. 3. Вип. 3–4. С. 447–450.
15. Добрянський Б. До історії церкви в селі Унятичі. *Старожитності Дрогобиччини* : науково-популярний краєзнавчий часопис історичного факультету ДДПУ ім. І. Франка. № 2. квітень 2008. С. 12–13.
16. Крив'як Б. Видавничо-просвітницька діяльність василіянського Чину в Україні. *Київська Церква*. 1999. № 4. С. 34.
17. Лесик О. Замки та монастирі України. Львів : Світ, 1993. 176 с.
18. Монастир Різдва Христового у Жовкві. Жовква : Місіонер, 1993. 15 с.
19. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / ДДПУ ім. І. Франка, істор. факультет ; наук. ред. Л. Тимошенко. Дрогобич : Коло, 2009. 320 с.
20. Слободян В. Церкви України. Перемиська єпархія. Львів, 1998. 650 с.
21. Слободян В. Церкви Турківського району. Ілюстрований каталог. Львів : Каменяр, 2003. 200 с.
22. Стецик Ю. Монастирі Дрогобиччини (XIV – поч. ХІХ ст.). Дрогобич : Коло, 2000. 75 с.
23. Стецик Ю. Василіанські монастирі Перемишльської єпархії (кін. ХVІІ–ХVІІІ ст.) : монографія. Жовква : Місіонер, 2015. 388 с.

24. Стецик Ю. Василіанське чернецтво Перемишльської єпархії (2-га пол. XVIII ст.) : словник біограм. Жовква : Місіонер, 2015. 312 с.
25. Стецик Ю. Візитації василіанських монастирів Перемишльської єпархії 1747–1767 рр. Жовква : Місіонер, 2016. 232 с.
26. Стецик Ю. Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2018. 472 с.
27. Тимошенко Л. Давня Дрогобицька церква Святої Трійці. *Сакральне мистецтво Бойківщини* : Шості наукові читання пам'яті Михайла Драгана. Дрогобич : Коло, 2003. С. 51–58.
28. Ханас В. Історія храму Пресвятої Трійці та церковно-релігійне життя в селі Верхні Гаї на Дрогобиччині. Дрогобич : Посвіт, 2011. 36 с.
29. Швед М. Спаський та Лаврівський монастирі – осередки духовності й культури в Галичині. Львів : Місіонер, 2007. 108 с.
30. Шкраб'юк П. Крехів: дороги земні і небесні. Львів : Місіонер, 2002. 413 с.
31. Шкраб'юк П. Монаший чин отців Василіан у національному житті України. Львів : Місіонер, 2005. 439 с.

Допоміжна

32. Ваврик М. (ЧСВВ) Лаврівська хроніка (1771–1882 рр.). *Записки ЧСВВ*. Серія II. Секція II. Т. II (VIII). Рим : В-во отців-василіян, 1954. С. 65–94, 410–418.
33. Ваврик М. (ЧСВВ) З Лаврівського дипломатаря. *Записки ЧСВВ*. Серія II. Секція II. Т. III (IX). Рим : В-во отців-василіян, 1958. С. 404–428.
34. Гуцаленко Т. Хроніки василіанських монастирів як джерело вивчення історії Західної України. *Записки Львівської Наукової Бібліотеки імені В. Стефаніка*. Київ : Наукова думка, 1992. Вип. 1. С. 4–16.
35. Гуцаленко Т. Два інвентарі Святоспаського монастиря. *Альманах Старосамбірщина*. Львів : Місіонер, 2004. Т. III. С. 320–357.

36. Каталоги Святопокровської провінції ЧСВВ (1754, 1772, 1776 рр.). *Записки ЧСВВ*. Серія II. Секція I. Т. XL. Рим : В-во отців-василіан, 1979. С. 102–124, 126–142, 154–176.
37. Крип'якевич І. Середньовічні монастирі в Галичині. Спроба каталогу (передрук праці 1930 р.). *Лавра*. 1999. № 5. С. 45–64.
38. Павлишин А. Книги духовного суду як джерело вивчення історії монастирів Львівської єпархії в часи владцтва Йосифа Шумлянського (1668–1708). *Rocznik europejskiego kolegium Polskich i Ukrainskich uniwersytetow*. Lublin, 2004. № 11. S. 103–108.
39. Патрило І. (ЧСВВ) Джерела і бібліографія історії української церкви. *Записки ЧСВВ*. Серія II. Секція I. Т. XXXIII, XLVI, XLIX. Рим : В-во отців-василіан, 1975, 1988, 1995. Т. I–III.
40. Правила для монахів святого отця нашого Василя Великого / пер. схимонах ЧСВВ Митрополит Андрей. Жовква : В-во отців-василіан, 1911. 64 с.
41. Пуряєва Н. Словник церковно-обрядової термінології. Львів : Свічадо, 2001. 160 с.
42. Рутський В. Правила для монахів Ч. св. Василя В. / пер. А. Шептицький. *Записки ЧСВВ*. Жовква : В-во отців-василіан, 1924. Т. 1. С. 56–76.
43. Стецик Ю. Із життя чернецтва у монастирях Дрогобиччини (кін. XVIII ст.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич : Вимір, 2000. Вип. IV. С. 128–134.
44. Стецик Ю. Візитаційні описи василіанських монастирів Дрогобицького краю (1763–1764 рр.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич : Вимір, 2002. Вип. VI. С. 512–520.
45. Стецик Ю. Монастирські архіви Перемишльщини як джерело історичного краєзнавства. *Студії з архівної справи та документознавства в Україні*. Київ : [Б. в.], 2003. Т. 10. С. 17–19.
46. Стецик Ю. Василіанські монастирі в унійних процесах Перемишльської єпархії (кін. XVII ст.). *Історія релігій в Україні : науковий щорічник*. Львів : Логос, 2007. Кн. II. С. 837–844.
47. Стецик Ю. Культурно-освітня діяльність василіанських монастирів на теренах Перемишльської єпархії (XVII–XVIII ст.).

Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis. Brzozów : Wydawnictwo muzeum regionalnego im. Adama Fastnachta w Brzozowie, 2007. N. 2. S. 77–85.

48. Стецик Ю. Духовна формація василіанського чернецтва Перемишльської єпархії (XVII–XVIII ст.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник / ДДПУ імені Івана Франка*. Дрогобич : Коло, 2006. Вип. XI–XII. С. 252–262.
49. Стецик Ю. Фінансово-кредитні відносини у монастирському господарстві Перемишльської єпархії (XVII–XVIII ст.). *Історична панорама : збірник наукових статей ЧНУ. Спеціальність Історія*. Чернівці : Видавництво Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича Рута, 2008. С. 57–65.
50. Стецик Ю. Василіанські монастирі Перемишльської єпархії: інститути управління (кін. XVII–XVIII ст.). *Український історичний збірник*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2008. Вип. 11. С. 59–65.
51. Стецик Ю. Промисли та ремесла монастирських фільварків Перемишльської єпархії (XVII–XVIII ст.). *Збірник наукових праць. Серія Історія та географія / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*. Харків : Майдан, 2008. Вип. 32. С. 188–196.
52. Стецик Ю. Душпастирська праця василіанського чернецтва Перемишльської єпархії (друга половина XVIII ст.). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки*. Луцьк : В-во Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2011. № 23 (220). С. 25–30.
53. Стецик Ю. Монастирські фільварки Перемишльської єпархії (XVIII ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Посвіт, 2012. Вип. 3. С. 63–72.
54. Стецик Ю. Реформування василіанських монастирів Перемишльської єпархії (друга половина XVIII ст.). *Актуальні пита-*

ння гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Посвіт, 2013. Вип. 7. С. 70–78.

55. Хіхляч Б. Історія василіанських монастирів на Брацлавщині (XVIII – перша третина XIX ст.). *Архів української церкви. Серія I. Дослідження. Випуск I. Історія унії на Київщині 1596–1839 рр.* Львів : «Свічадо», 2011. С. 251–270.
56. Чень Л. Типи розпланування василіанських монастирів на територіях України. *Вісник Державного університету «Львівська політехніка». Архітектура.* Львів : в-во Державного ун-ту «Львівська політехніка», 2008. № 632. С. 85–91.

Інформаційні ресурси

<http://www.christusimperat.org/uk/node/32353> християнський портал

www.ugcc.org.ua сайт УГКЦ

www.osbm.in.ua сайт ЧСВВ в Україні

www.studyty.org.ua сайт студитів в Україні

www.cssr.lviv.ua сайт редемптористів в Україні

www.usc.edu.ua сайт Українського Католицького Університету

www.lds.lviv.ua сайт Львівської духовної семінарії

www.ichistory.org сайт історії

www.svichado.com сайт видавництва «Свічадо»

<http://press.usc.edu.ua/> сайт видавництва УКУ

www.osbm.kiev.ua сайт василіанського монастиря в Києві

www.osbm-krystynopil.in.ua сайт василіанського монастиря в Кристинополі

www.katedra.org.ua сайт церковної катедри

www.canonic.org.ua сайт канонічної комісії

www.kyrios.org.ua християнський портал «Киріос»

www.ukrainians-world.org.ua/ сайт світового українства

ДОДАТКИ

Матеріали для виконання індивідуального завдання

Додаток I

Схема написання історичної довідки про монастир

I. Історія:

- 1. Титулатура.*
- 2. Юрисдикційна приналежність.*
- 3. Місце розташування.*
- 4. Фундатори.*
- 5. Час заснування та обставини утворення.*
- 6. Перша документальна згадка.*
- 7. Історія монастиря у періодах (від утворення до кінця XVIII ст.).*

II. Настоятелі та братія:

- 1. Перелік ігуменів (по роках з характеристикою).*
- 2. Чисельність монастирської братії (по роках).*
- 3. Характеристика чернецтва.*

III. Духовна просвіта, соціальне служіння.

IV. Особливості монастирського уставу.

V. Матеріальне становище.

VI. Благочинці.

VII. Монастирська церква.

VIII. Ризниця і книгосховище.

IX. Помешкання ченців та інші монастирські будинки.

X. Монастирський некрополь.

XI. Джерела та література.

Схема написання історичної довідки про парафіяльний храм

I. Історія:

8. *Титулатура.*
9. *Адміністративно-територіальна приналежність (за церковним поділом).*
10. *Місце розташування (за державним поділом).*
11. *Фундатори та колятори парафіяльного храму.*
12. *Час побудови різних храмів та обставини утворення парафії.*
13. *Перша документальна згадка про парафію.*
14. *Історія храму та парафії по періодах (від утворення до початку XXI ст.).*

II. Парохи та парафіяни:

4. *Перелік парафіяльного духовенства (по роках із визначенням їхніх посад – парох, завідателі парафії, адміністратор, сотрудник).*
5. *Чисельність парафіяльної спільноти (по роках).*
6. *Характеристика християнської духовності парафіян і парохів.*

III. Культурно-освітня праця.

IV. Матеріальне забезпечення пароха та храму.

V. Жертводавці.

VI. Парафіяльна церква.

VII. Церковне захристя.

VIII. Помешкання пароха та господарські споруди і ґрунти попівства.

IX. Парафіяльні цвинтарі.

X. Джерела та література.

**Різнотипові документи до вивчення
історії парафіяльних храмів**

Документ № 1

*Ерекційна грамота про надання братами Колодницькими
церкви та попівства с. Улично священикам*

Заньку, Івану та дяку Андрійку

(1536 р., копія XIX ст., авторський переклад із латинської мови)

Брати Клодницькі уклавши цей акт особисто присутні шляхтичі Станіслав, Іван, другий Іван, Андрі, Георгій, Матвій, які мають володіння у селах Монастирець, Улично та Довголука через Миколу Яцимирського публічно заявили, що надають та записують на вічно церкви руського обряду, які розташовані у вищезгаданих селах, учтивим попам Заньку та Івану того ж обряду із дяком Андрійком з Монастирця, до виконання цих обов'язків допустити із наданням одного дворища на якому вони сидять. Згадані попи і їх спадкоємці згаданими церквами і дворищами управляють відповідно до обряду та руських звичаїв можуть посідати довічно.

Згадані попи та їх спадкоємці зобов'язані тільки по 4 флорини сплачувати кожного року до свята св. Мартина для роду Клодницьких. Ці Клодницькі звільняють згаданих попів та їх спадкоємців від чисельних податків на худобу та інше поголів'я, почотів, поголовщини, третьої міри з млину. Будь-які інші виплати не зобов'язані виплачувати згадані попи та їх спадкоємці для згаданих своїх панів та їх наступників, тільки ті, які пов'язані з 4 флоринами грошей кожного року на вічно.

Виводять із своєї юрисдикції та звільняють від сплати різних штрафів, які виплачують суду.

У разі порушення прав і вольностей ерекційної грамоти порушник має сплатити до суду 10 марок².

Документ № 2

Привілей короля Яна III на попівство

с. Улично наданий о. Євстахію

(1690 р., копія 1691 р. внесена до Перемишльських гродських актів, авторський переклад із латинської та польської мов)

(Згадка про внесення до Перемишльських гродських актів конфірмації королівського привілею особисто пресвітером Євстахієм із села Уличного, що належить до володінь його королівської величності)

Ян III із Божої ласки Польський король (перераховано всі його титули) повідомляємо цим нашим привілеєм всіх разом та кожного зокрема, кому про це потрібно знати. Перед нами був представлений рукописний лист укладений і підписаний Превелебним Іннокентієм Винницьким, Перемишльським єпископом, який його печаткою затверджений, цілком непорушений та жодної зауваги в собо немає. Містить в собі повідомлення про надання попівства у селі Улично, що в Дрогобицькому старостві, побожному пресвітерові Євстахію та його синам поповичам Іванові та Григорію, та покірно прохаючи нас, щоби ми цей лист із повагою нашою королівською затвердили та зміцнили, який від слова до слова має наступний запис.

Іннокентій Винницький із Божої ласки Перемишльський, Самбірський та Сяноцький владика всіх разом та кожного зокрема, кому про це потрібно знати або не відомо. Що із волі висловленої моїм Паном, Його Королівської Милості, листом укладеним у Яворові дня 21 місяця квітня Року Божого 1682 та другим листом виданим у Львові дня 30 місяця грудня 1682 – володіючи наданими

² Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Грек-ЛТД», 2013. С. 156–157.

обов'язками мого Пастирського Уряду призначати осіб на Духовні Володіння або Попівства для здібних та заслужених дотримуючись порядку Його Королівської Милості, Мого Милостивого Пана, завдячуючи Привілею для затвердження мого представлення набожного пресвітера Євстахія та його синів Івана та Григорія у селі Улично, що в Дрогобицькому старостві, які дотримуються достойних звичаїв та зразкового життя, здібні та згідні до виконання церковних служб та на посідання Попівства у тому ж селі із півланом поля та сіножаттю під Сиглами, що здавна належать до Церкви, та звично із Парафією, відповідно до призначення через моїх Субделегатів вирішив зберегти, дозволивши тим же вище згаданим до підтвердження Його Королівської Милості, мого Пана Милостивого про дозвіл цих на Церковну службу (прохаючи короля відповідно до порядку про підтвердження надання).

В цьому для кращої віри при звичній моїй печатці своєю власною рукою підписуюся в монастирі Св. Спаса дня 14 місяця Березня Року Божого 1689 Іннокентій Винницький, Перемишльський єпископ, Місце Печатки.

Ми, відповідно до згаданого прохання прислухалися слушно та прихилилися, вище описаний лист у всіх пунктах вирішили схвалити та підтвердити. Також теперішнім привілеєм нашим наскільки дозволяє право схвалюємо, підтверджуємо щоби згаданий Євстахій та його сини при цьому Попівстві могли залишатися захороненні нашим Королівським правом та Святого Католицького Костелу. В цьому для кращої віри підписалися нашою рукою та наказали поставити Коронну печатку.

Дано у Варшаві дня 13 місяця серпня Року Божого 1691 Панування нашого 17 року. Ян Король. Місце великої печатки Королівської Канцелярії, Підтвердження Листа Величного Винницького Перемишльського єпископа на півлану ріллі у селі Улично в Дрогобицькому Старостві Набожному пресвітеру Євстахію та його синам.

Войцех Станіслав Хросцінський, Секретар Його Королівської Милості, підписом власної руки засвідчує про те, що лист увійшов до оригіналу конфірмації³.

Документ № 3

Декрет духовного суду Перемишльської Консисторії щодо вирішення суперечки на володіння попівством у с. Улично між о. Євстахієм та о. Андрієм

(1691 р., оригінал внесений до Перемишльських гродських актів, авторський переклад із латинської та польської мов)

Іннокентій Винницький із Божої Ласки Перемишльський, Сяноцький та Самбірський православний єпископ чинячи відповідно до нашого Пастирського обов'язку, повідомлено, що представлена перед нами та нашим Перемишльським Духовним Єпископським Судом справа преподобного отця Євстахія пресвітера Уличненського з одної сторони позивача та преподобного отця Андрія дякона також Уличненського з другої сторони – відповідача.

Що відповідаючий не має жодного права до однієї чверті ґрунту Уличненського попівства і його використовує, а позивач своїм власним старанням та коштом виправдав згоду зверхності нашої для чого отримав Його Королівської Милості конфірмацію, а відповідач із гнівом відповідав для чого позивач на цілого пів лану дозвіл (угоду) та конфірмацію представив. Позивач просив Суд щоби більше на ґрунт відповідач не маючи права не зазіхав. Відповідач станувши особисто так відповідав і насамперед позивач, який дозвіл та конфірмацію старався та їх виправдав щоби одна чверть, яку його родич отримав щоби використовував, згадував, обіцяючи половину коштів позивачеві повернути.

³ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 157–160.

Ми і наш Духовний Суд Перемишльської Єпископської Консисторії до дня теперішнього (уважно вивчив представлену документацію) прийняв такий Декрет.

Хоча преподобний отець Андрій диякон Уличненський належно цікавився про правонаступництво ґрунтів по смерті свого Отця тому що Його Королівська Милість тепер нам вдало правлячого розпорядження різні борги, застави, посаги та спадкоємства на Попівства скасувала, але здатність кожного хто переходить до стану духовного, а зокрема нашій владі та собі презентувати ціле поле, а відповідач Духовний Отець. Хоча Отець Євстахій пресвітер Уличненський був призначений на використання собі цілого поля, проте цілком недбав (попередній) Отець. В той час як Євстахій із згоди нашої влади отримав собі привілей. Проте однак самі між собою погодилися, що отець Євстахій із свого Привілею четверту частину ґрунту уступає, для цього цю дружню згоду теперішній суд у всіх пунктах та умовах схвалює та затверджує теперішній Декрет. Для більшої ваги (поставлено) звичну печатку та підписано власною рукою.

Відбувалося в Дрогобичі на Соборі дня 13 місяця березня Року Божого 1691 р. Іннокентій Перемишльський єпископ. Місце печатки та особистого підпису. Анджей Йозеф Попель, Чернігівський хорунжий, засвідчує, що вписаний декрет відповідає оригіналу⁴.

Документ № 4

Розгляд судової суперечки щодо використання попівства с. Орів за участю о. Андрія із с. Уличне

(1700 р., оригінал внесений до актів духовного суду Перемишльської Консисторії, авторський переклад із польської мови)

Акт Духовного судді в справі (з однієї сторони) отців Олексія, пресвітера Орівського, о. Андрія Уличнянського, який був вікарієм

⁴ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 160–162.

в Орові та (з другої сторони) Яна, Леська, Савка – поповичів в Орові і попаді о. Теодора, який помер та передав дружині землі попівства.

Повідомляється про те, що о. Андрій Уличнянський посідаючи свою парафію не відає про те за чиїм дозволом надають Святі Тайни в Орові поповичі, будучи світськими особами та згадана попадя о. Теодора, які після його смерті використовують ґрунти попівства.

Теперішній суд єпископський, вислухавши становище обох протилежних сторін так постановив: щоби поповичі та попадя повернули землі попівству в Орові за незаконне використання та забрали свій урожай та будинки із цих земель. Також вони не мали права передавати землі своїм родичам.

Цей декрет мав привести до виконання отець намісник Дрогобицький протягом одного дня із часу прийняття декрету⁵.

Документ № 5

Звернення до Атанасія Шептицького Перемишльського владика про призначення священника на парафію с. Улично (1767 р., копія XIX ст., авторський переклад із польської)

Ясновельможному єгомості отцеві Атанасію на Шептицях Шептицькому Єпископу Перемишльському, Сяноцькому та Самбірському з глибокою пошаною та повагою.

Оскільки по смерті колись отця Івана Комарички, а другого на той час отця Григорія Яворського, а потім Павла, його сина, пароха Уличного. Згідно приданого чверть поля була подана до церковного ґрунту від громади та звільнена від повинностей королівським двором, щоби два священники могли користати з цього ґрунту. Ця парафія до цього часу перебуває під урядуванням одного номінованого отця, яким залишається Павло Яворський, який посів парафію

⁵ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 162–163.

після смерті отця Комарички. Через отця Яворського адміністровано Якуба Романського, його зятя, який одружився для отримання презенти. Для цього презентаційну грамоту представляємо, прохаючи ясновельможного владику щоби його освятити.

Для організації духовного спасіння душ та тимчасового врядування, зволив доручити йому люб'язно.

Цю презенту власною рукою підписую та печаткою засвідчую.

Дано в Уличному

Дня 6 листопада 1767 р.

Шимон Вояковський, Вислицький мечник,
відповідно до привілею орендатор Уличного
(підпис) (печатка)⁶

Документ № 6

*Акт канонічної візитації парафії с. Улично,
Дрогобицького деканату Перемишльської єпархії
(1764 р., оригінал, авторський переклад із латинської мови)*

Церква Уличненська під титулом Св. Параскеви. Ця церква згідно із панським документом була заново зведена до цього часу для спасіння людських душ не тільки не зруйнувалася, але й не покрилася грибок. Великий Вівтар буде впорядкований та гідно виставлений, тому що розпочаті бічні вівтарі, які також не завершені.

Келихів є три срібних позолочених у середині з патиною без лижечки та зірок. Келихів два цинкових із однією зіркою та лижечкою. Апаратів – 5, які необхідні, із яких тільки один шовковий. Альб є три.

Богослужбових книжок немає всіх, оскільки відсутні Часослов, Осьмигласник та Ірмологіон, проте богослужіння відбувається без них.

⁶ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 163–164.

Дзвонів на дзвіниці – три.

Парохом при цій церкві є отець Павло Яворський один сам, немає синів, тільки зятя до церкви прийняв. Знову поповичів два проживає в одній хаті, які є рідними братами.

Показав ерекційну грамоту на володіння пів лану церковного поля, яка затверджена листом отця Іннокентія Винницького Перемишльського владики від короля Яна III від 1691 р⁷.

Документ № 7

***Акт канонічної візитації парафії Улично
Дрогобицького деканату, Самбірського циркулу
(1816 р., оригінал, авторський переклад із латинської мови)***

Парох Михайло Ольшанський подав наступні відповіді на питання візитатора за встановленим формуляром:

1. На цій парафії був спочатку адміністратором із 1 березня 1810 р., а від 1 вересня 1810 р. став парохом.
2. Посідає тільки парафіяльну церкву, оскільки філіальної немає.
3. Титул парафіяльної матірної церкви – Св. Параскеви.
4. Колятор парафіяльної церкви – Священий Престіл.
5. Парафіяльна церква не мурована, а дерев'яна.
6. Церква побудована відповідно до (архітектурної) форми грецького обряду.
7. Церква належно зовні та всередині оздоблена як для сільської місцевості.
8. В церкві знаходиться Іконостас.
9. Наявні три вітари: один – великий (центральний), два – бічні.
10. На бічних вітарях приносяться богослужбові офіри, коли є потреба.
11. Ці вітарі та інструменти до них благословлені з дозволу Консисторії.

⁷ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.): монографія. Дрогобич: Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 163–164.

12. Кожний із цих вівтарів належно оздоблений і має власний антимінс.
13. Антимінси давні та пошкоджені.
14. Не виявлено жодних в церкві образів та малювань забобонних та непристойних.
15. Дзвіниця стоїть окремо біля церкви та має чотири дзвони.
16. Церква та дзвіниця із зовні потребують реставрації.
17. Як для села, цвинтар знаходиться в доброму стані.
18. Хрести встановлені в селі та трохи за межами села.
19. Хрести знаходяться в доброму стані.
20. В церкві знаходиться богослужбова література, але не вся, особливо Ірмолой та Мінеї.
21. Наявний священичий одяг зберігається в належному порядку.
22. В церкві є достатньо необхідного посуду та оздоби.
23. Наявні всі знаряддя необхідні для відправлення богослужінь.
24. Дяк є здібним та у своїх обов'язках пильним.
25. В дні недільні та святкові відповідно до ритуалу всі богослужіння належно відправляються, а в дні урочистих свят відправляються вечірні.
26. В постні дні (середа та п'ятниця) парох в 40-дений піст відправляє Літургію Напередосвячених дарів.
27. В дні недільні та святкові читається євангеліє та для згромадження молоді розтлумачує катехизм, особливо в 40-дений піст.
28. Дітей шкільного віку є чоловічої статті – 46, та жіночої – 24.
29. Не траплялися випадки щоб дитина хвора без хрещення, сповіді і причастя та останнього помазання померла.
30. Парох оголошує заповіді подружнім парам із катехитичної науки та проводить їх екзаменування.
31. Протоколи розпоряджень як від Консистора, так і від державних інституцій знаходяться в доброму порядку.
32. Немає жодних парафіяльних актів, особливо ерекційних документів.

33. Належно відправляються фундаційні богослужіння та наявний перелік відправлених богослужінь.
34. Парох не бере надмірної плати за відправлення богослужінь, а парафіяни не скаржаться на нього.
35. Знаходиться на парафії баба-поветуха, яка в часі випадку навчилася від пароха здійснити хрещення водою.
36. Парафіяни звикли за довгий час своїх новонароджених дітей приносити для хрещення, а деякі звикли відкладати на кілька неділь.
37. Святі Тайни тільки у випадках потреби у приватних будинках відправляються.
38. Парох дотримується приписів ритуалу і під час адміністрування Святих Тайн носить священичий одяг та вбрання святих тайн.
39. Наявні книжки необхідні для спасіння душ та для богослужінь, а в загальному Свята Біблія, а парох досконалий в їх читанні.
40. Парафіяльні будинки споруджені церковним та громадським коштом.
41. Помітне зменшення репарацій (виплат) біля церкви та парафіяльної забудови.
42. Не спостерігалися в ерекційних ґрунтах та іншій церковній нерухомості певної шкоди або ж відчуження.
43. При церкві діє братство, яке опікується нею.
44. При церкві є провізор, який старанно виконує свої обов'язки.
45. Частково так, частково ні – парафіяльна людність є уважною у відвідуванні Богослужінь та у слуханні науки, та в недільні і святкові дні швидше відвідує корчму, а ніж церкву. В ці святкові дні немає ніде ярмарків.
46. В церкві під час Богослужіння є звичай розділяти парафіяльну людність за статтю.
47. В церкві є звичай щоби парафіяни, які зібралися на богослужіння, разом з хором співали хоча б те, що часто повторюється і є кожному відоме.

48. Тільки деякі родичі посилають до церкви дітей шкільного віку до вивчення катехизму в недільні та святкові дні – 40 дітей, а частина у своїх домах самі навчають основам християнської віри.
49. Час від часу спостерігаються згіршення серед парафіяльної людності.
50. Представники громади, як наприклад вїйт, присяжні та інші у виконанні своїх релігійних обов'язків уважні та добрим прикладом є для інших.
51. В цій парафії немає домінікальних чиновників.
52. Інститутів та шпиталів для убогих нема.
53. Щороку проводяться щеплення та проповіді про їх необхідність серед парафіян.
54. Дотримуються всі церковні заповіді, особливо про святість недільних та святкових днів у парафії.
55. Не проводяться ярмарки у недільні та святкові дні.
56. Не проводяться полювання у недільні та святкові дні.
57. Бачив, що корчми були закриті під час відправлення богослужінь, як до обідніх, так і вечірніх часах, як є ухвалено найвищим урядовим патентом.
58. Парох повідомив місцеву Домінію про проведення теперішнього акту канонічної візитації.
59. Місцевий парох не має помічника (отця-сотрудника).
60. Як парох може піклуватися про піднесення Божої слави та духовності парафіян? – Якщо б була створена школа, тоді б тут була добра духовність та підносилася б слава Божа.

ЗАСВІДЧЕНО печаткою села Улично Дня 17 травня 1816 р.

Ольшанський Михайло

Парох Уличного
Грецького обряду⁸

⁸ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок ХХІ ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 163–164; Стецик Ю. Акт канонічної візитації 1816 року – як джерело до вивчення історії парафіяльного храму святої Параскеви села Улично. *Збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Посвіт, 2012. Вип. 1. С. 353–360.

Акт візитації

*греко-католицької парафії села Улично, Дрогобицького деканату
відповідно до інструкції від дня 21 лютого 1833 року під № 202
прийнятої на цей день*

(1843 р., оригінал, авторський переклад із польської мови)

Розділ I. Церква

1. Стан церкви із зовні.

Церква в 1836 р. через пожежу була спалена вогнем, тільки залишилася дзвіниця в якій відправляються богослужіння.

2. Стан церкви всередині.

а) Великий Вівтар Св. Параскевії на дерев'яній основі, позначений реквізитами;

б) Намет (?) відповідає Вівтарю

в) Металева пушка, яка всередині позолочена та два келихи із двома патинами, зіркою та ложечкою

г) Святі Дари щотиждень поновлюються

д) Жертовник по лівій стороні Вівтаря перед образом Благовіщення Пречистої Діви Марії

е) Просфори також свіжі

є) Вино також свіже

ж) Обидва Святі Дари в порядку

з) Збоку великого Вівтаря знаходяться образи Господа Ісуса Христа та Благовіщення Божої Матері

и) Образ для ведення процесії

і) Антимінс один

к) Деригент церковного співу знаходився на «пулпіді»

л) Сповідальниці немає

м) Кадильниці є дві, лампи та свічі є також

н) Немає не використаних речей

о) Три малі дзвінки

3. Захристя

Захристя немає Тільки є скриня для сховання апаратів та білизни. Також тут знаходяться книжки – метрики, патент про заснування школи та парафіяльні книги.

4. Матеріальне забезпечення

Церква немає жодного матеріального забезпечення (упосаження), ані також капіталів чи облігацій. Проводиться реєстрація церковної скарбниці. Немає давніх документів.

5. Дзвіниця

На дзвіниці 4 великих дзвони та баня. Також є цвинтар. На другому цвинтарі є мала каплиця. Від рустикальної шляхти не виставляється варта, а тільки від камеральних підданих, звично 8 і то не завжди.

Розділ II. Підтвердження Домінії

(не заповнено, пропущено простір для записів)

Розділ III. Парафія

§ 6. На парафії знаходяться акатолики (юдеї, протестанти).

Не має філіяльних храмів.

§ 7. Матеріальне забезпечення священика, (...) з ґрунту, оскільки інвентар не є ще до цього часу затверджений. Має тільки стабільний прибуток від благословення хлібу під час Пасхи, який порохований до інвентаря по 1 злотому.

Немає підданих, фондушу, ані також капіталів. Додаток із релігійного фонду брав світлої пам'яті Отець Михайло Ольшанський щорічно по 198 злотих, а також брав по 18 сажнів дерева із Домінікальних лісів. Немає пасовища. Немає права вільного помолу. Священик щороку сплачує коменярові по 2 злотих. Дарувань немає. В церкві знаходиться опис всіх парафіяльних актів.

§ 8. Житловий будинок загрожує для безпеки життя. Щороку подається клопотання по кілька разів як до Домінікального Уряду, а також до Циркулярного, що завершується прийняттям самих ре-

золюцій. Економічних (господарських) будинків немає, тільки одна стодола і та знаходиться в поганому стані.

§ 9. Тривіальна школа із двома кімнатами, які знаходяться за стайнею.

Річна зарплата вчителя становить – 100 злотих.

Дохід деригента за рік становить 16 гарнців вівса, але багато праці необхідно прикласти в отриманні цього прибутку.

Шкільний провізор називається Теодор Костецький.

Розділ IV

Парафіяльна людність

§ 11. Загальна чисельність парафіян – 1672.

Люди є досить побожними. Звичаї в теперішній час не є найкращими, із тієї причини, що ця парафія складається не тільки із католиків, але також із акатоликів, а також із розв'язлої рустикальної шляхти, яким ані прохання, ані нагадування, ані також і погроза не допомагають.

На Богослужіння парафіяни ходили б частіше якби була відповідна Церква. Всі відбувають сповідь під час Великого Посту та Ювілейну, окрім (...) тих, які залишаються без виправлення життя. Із різних сторін приходять слуги греко-католицького віровизнання на служби до тутешніх акатоликів, ті для того щоби в заборонені дні посту не постили, до Церкви у святкові та недільні дні не ходили, та до сповіді не приступали. В результаті і тутешні парафіяни беруть участь в службі Акатоликів.

Дикі подружжя було подолано.

Вилучення із юрисдикції священика парафіян немає.

§ 12. У селі немає жодних урядників.

Професор прибув до місцевої тривіальної школи із початком шкільного року 1843 р., тому важко говорити про його моральність, окрім того, що намагається бути досить уважним.

Деригент хору в обов'язках свого покликання є уважним та має добрий голос.

Поведінка паламара є доброю.

Церковні провізори відповідно до розпоряджень священика наполегливо стараються про покращення порядку в Божому Домі.

§ 13. Братство ділиться на три частини, такі як: Яцьків, Бобівці та Гора. Кожна частина братства окремо має свої власні свічки.

§ 14. (Матері приносять дітей до церкви для хрещення згідно припису).

§ 15. Молодь, яка зобов'язана ходити на катехизацію, відвідує досить мало, незважаючи на домінікальні розпорядження та прохання священика.

Із них здібних є – 180.

На катехитичну науку ходять – 16

Дітей шкільного віку – 236.

Діти, які відвідують школу – 55.

Поступ у вивченні катехитичної науки є досить слабким, оскільки немає належної комунікації із частиною села, яка називається Бобівці, через те, що вода і високі береги, яка часто виливається, а мосту в тій частині немає, через те рідко в такій порі діти ходять на катехитичну науку та до школи.

Улично дня 16 червня 1843 р.

Іван Добрянський
Парох с. Улично
греко-католик

Розділ V

Список речей Церкви греко-католицької в Уличному

1. Велика Євангелія оправлена в оксамит – одна штука
2. Апостол – 1
3. Псалтир – немає
4. Літургія – 1
5. Мінея або Трифолой – немає
6. Тріодь постна – 1
7. Тріодь цвітні – 1
8. Октоїх – 1.
9. Великий Іромологійон – 1

10. Часослов – немає
11. Требник – 2
12. Катехизм – 1
13. Церковні пісні – 1
14. Чин утрени – немає
15. Розділ про подружжя – 1
16. Парастас – 1
17. Шкільний устав – 1
18. Келихів – 2, два з патиною, одна зірка, одна ложечка
19. Пушка, оздоблена сукенкою – 1
20. Пушка для хворих – 1
21. Мірничка – 1
22. (Ампулки) – 1
23. Кадила без ланцюжків – 2
24. Умивальника немає
25. Копе для (...) – 1
26. Котел для води – немає
27. Кропельниця біля церковних дверей – 1
28. Альби із наплечниками – 4
29. Пояси – 2
30. Обруси для віктарів – 25
31. Рушники при віктарях – 2
32. Корпорали – 3
33. Рушників для витирання церковного посуду – 5
34. Стільці – 3
35. Апарати – 3
36. Бурса для хворих – 1
37. Плащениця – 1
38. Хоругви – 7
39. Процесійний образ – 1
40. Хрестів – 4
41. Антимінс – 1
42. Немає шафи для зберігання апаратів
43. Немає також шафи для зберігання церковних метрик

44. Також немає шафи для парафіяльної бібліотеки
45. Скриня для білизни – 1
46. Скриня для світла – 1
47. Скарбниця – 1
48. Ванна для свячення води – 1
49. Хор чи пулпіт для читання – 1
50. Сповідальниці немає
51. Церковна печатка – 1
52. Ліхтаря для хворих немає
53. Метрики народжених, одружених та померлих – 3
54. Метрики шкільні – 1
55. Протокол крайових розпоряджень – 1
56. Протокол живих – 1
57. Дітей шкільного віку – 236
58. Дітей катехитичного віку – 180
59. Протокол щеплень – 1
60. Протокол фундаційних Літургій – 1
61. Облігацій, прийнятих із сторони, немає
62. Облігацій для отримання прибутків згідно із правом – 1
63. Немає каталогу книжок бібліотеки – 1
64. Інвентар церковних речей – 1
65. Перелік парафіяльних актів – 1
66. Протокол діяльності парафіяльного уряду – 1
67. Патент правового становища парафії – 1
68. Циркуляр про реєстрацію правових документів – 1
69. Реєстр скарбниці – 1
70. Немає ерекційних та інших документів
71. Бухгалтерського інвентаря немає
72. Опис є церковного майна – 1
73. Немає давніх документів, оскільки спалені під час пожежі
74. Протокол оповідей.

Улично дня 16 червня 1843 р.

Іван Добрянський
Парох с. Улично,
греко-католицького обряду

Розділ VI

Свідчення офіціала деканату

Парох о. Іван Добрянський не може тримати добрий порядок в церкві та не дбає про об'єднання парафіян, тому що церква проти його приходу спалена є, і богослужіння відправляються у вузькій каплиці, що є у дзвіниці, яка врятована від пожежі, має бажання відбудувати (церкву), але парафіяни все таки перебувають у незадоволеному стані, яка так само не є відремонтована, хоча мають гроші. Що стосується цього пункту то до цих пір ще із згаданим парохом конфліктують, що він розпочав будівництво церкви та парафіяльних будинків, звертаючись за спільною допомогою до Домініального та Циркулярного урядів намагаючись негайно зробити, але бажаного результату не отримано. Схоже, що Господь не сприяє цьому.

Віра та обов'язки парафіян належним чином піднесені. Духовну науку катехизму в церкві та школі завжди пояснює, як в інструкції щодо читання, співу та викладання. Оголосив відкрито про повернення. Він читає сам книги, а тепер парох допомагає парафіянам здобути деякі необхідні знання.

Метричні книги та всі парафіяльні акти доводить до відповідного порядку. Цю схильність він перейняв від мене, яка добре функціонує в церкві і тому місцева громадськість вирішила його залишити. Не досить тривалий час бував у експедиціях деканального уряду, розпорядження видавав.

Проте його парафіяльна громада є ані добра, ані погана.
Стебник 4 червня 1843 р.

Михайло Волошанський
Декан Дрогобицький⁹

⁹ Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобищині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. С. 166–171.

ПРОТОКОЛЬ

отправленого посьщенія деканального Церкви въ Уличномъ

деканомъ Стефаномъ Хилякъ

дня 18 липня 1897

§. I. Душстаровникъ

Въ приходъ Уличном справуе душстаровництво
Ч. Г. Емилянъ Гарницкій въ свойствъ местцевого пароха
уродженый року 1838 рукоположенный року 1864
на мьстци отъ року 1889 женатый и отецъ 7 дьтей.

§. II. Церковь

По отслуженой мьстцевымъ парохомъ Вечерни, нижше под-
писаный поклонившися Найсвятѣйшимъ Тайнамъ, обучивши
згромажденныхъ прихожанъ о намьренію посьщенія деканального,
приступилъ къ насльдованію сльдующихъ предметовъ:

1. Чи кивоть чисто удержуеся, частки Пренайсвятѣйшихъ Таинъ чи въ количествъ потребномъ для хорыхъ находятся, чи що 14 дней обновляти звыкли? – Кивоть чисто удержаной, части Пресв. Тайнъ правильно ся обновляють.
2. Мирница чи находится, чи отновлено миро Святое? – Мирниця циноый Св. миро обновленое.
3. Колько находится Чашей, чи добре позолоченіи? – Чаши 2 зъ тихъ одна треба позолочения.
4. Колько есть фелоновъ въ добромъ стань? – 5 в добромъ стань.
5. Чи позначены вышитыми числами деканального инвентаря? –
6. Колько стихаровъ? – 5 въ добромъ стань.
7. Колько поясовъ? – 3.
8. Колько побочныхъ олтаревъ? – нема.
9. Колько якого храму? –
10. Чи находится на всьхъ антиминосъ? – Антимис посвященъ черезъ Епп. Ступницького.
11. Проскомедія и молитвы по причащенію чи находятся? –
Находятся.

12. Чи суть всь книги литургическіи, и въ якомь стань? – Всі книги въ добромь стань.
13. Чи нема образовь неприличныхь? –
14. Церковь въ якомь стань? – Цековъ св. Мученицы Параскевіи 1860 побудована, погорела 08.06.1891 л[ета], тимчасово побудовано каплицю гдѣ богослуженія отправляють. Ці старання – на побудованя по волі церкви коштом Щадницы [...] 1891 г[ода] у квоти 7300 зл[отих].
15. Звониця въ якомь стань? – Дзвониця залишилася в добромь стане.
16. Цментарь – чи есть досыть мьстця, чи обгородженный? Засадженный деревомь? – Цминтари обсаджоны въ большой части.
17. Домь школьный чи есть? – Законченом.

§. III. Священнодѣйствіе

Прихожанамъ предложено:

Якъ ся заходить священникъ и чи не творить якои соблазни?

1. Чи Богослуженіе рано и вечерь въ своемь чась по правиламъ церковнымъ отправляеся? – Богослуженіе рано и ввечерь правильно отправля.
2. Слово Боже чи проповьдуеся въ чась Службы Божой и наука катехитична чи преподаеся въ Недѣль и Свята? – Слово Б[оже] правильно проповедуе, наука катихисмова удела проваджася щосвята занятя.
3. Чи Душстаровникъ завозванный до хорого безъ проволоки поспьшае? – Душстаровникъ до хорого возваны радо иде що его ще никто безъ его споведи не помер.
4. Чи отправили прихожане Сповьдь пасхальную? – Сповьдь пасхальную отправля [...].
5. Чи въ Церкви прихожане прилично и побожно Богослуженію присутствуютъ? – Заховують ся прилично.
6. Чи приходникъ парохіянъ своихь въ опредѣленныхъ часахъ поспьшае? – Того звычайу тутъ нема.

7. Чи не мають жадобы якої противо своєму приходнику касательно перетьганія на належитости зь права епитрихия, або частого отдаленія изъ льстця своего прихода? –
8. Чи не находятся дикіи малженьства, або чи не дьются публичніи соблазни? – Неспородяться.
9. Чи не пересьджують прихожане въ часъ якого Богослуженія въ корчмахъ и отъ работъ тяжкихъ въ Недель и Свята не воздержуются? – Непересіджують, не заробки не ездять.
10. Чи порядно отбуваеся стражъ ночная коло церкви? – Стража є ночна.
11. Чи заведено Братство церковное, и колько числить членовъ? – Братство заснував не чисельне.
12. Чи заведено товаришество мърности, и колько членовъ? –
13. Чи посилають родичи дьтей на катехитичну науку? – Посилають дьтей на навчання до школи.
14. По здьланомъ испить якій обявился успьхъ? –
15. Чи не мае гдещо приходникъ примьтити? – немає ничего.
16. Чи не мають що прихожане внести? – тоже ничего.
17. Чи есть инвентарь деканальный? –
18. Що прибуло до Церкви сего року? – Поспаленію церкви и всех вещей віеновано [...].
19. Котрії суть знакомитшіи благодьтели церкви? – Марія Баліцка євангелія за 105 злотих, Іоана Гавриля образъ св. Николая и Служебникъ за 46 злотих, Іван Кушнір – 55 злотих, Андрусъ Терлецький – 50 злотих, Атаназій Ортинський плащаницю [...] за 52 злотих, М. Сирватка ренти – 14 злотих.
20. Чи не отступиль кто отъ своего греч. к. обряда? –

§. IV. Акта приходскіи

1. Где переховуються метрики и прочіи акта приходскіи? – Знаходяться в определоной шафе.
2. Спись всьхъ актовъ чи находится? – Снаходить ся.
3. Чи находится спись всьхъ періодичныхъ подань? – Снаходить ся.
4. Метрики якъ проваджены? – Точно по предписамъ.
5. Чи пишутся при свьдкахъ? – Такъ,

6. Чи заховуються приписи при помершихъ? – Заховують ся.
7. Чи заховуються приписи при войсковыхъ?
8. Протоколь дѣйстви (Questions Protokoll)? – Эсть.
9. Протоколь розпоряджень чи провадятся? – Тоже.
10. Протоколь школьный?
11. Протоколь Св. Службъ фундушовыхъ? – Снаходится.
12. Протоколь Службъ божихъ приватныхъ?
13. Протоколь побиранныхъ нележитостей права епитрахильного?
14. Протоколь заповѣдей?
15. Протоколы пределюбнїи въ якомъ стань?
16. Друкованы курренды зъ року 1857?
17. Книга конскрипціи?
18. Чи вообще акта парохїальнїи въ порядку? Библиотека парохїальна колько мѣститъ въ собѣ книгъ?

§. V. Будынки парохїальнїи

1. Въ якомъ стань домъ мешкальный приходскїй? – Всередномъ стань.
2. Будынки господарскїи прихода? – Дуже лихїи.
3. Чи не зайшли якїи насилїя правъ церковныхъ або грунту церковного? –
4. Що въ той мѣрь здѣлано? –

§. VI. Карбона церковна

1. Чи знаходится скринка двома ключами осмотрена, где ся переходуе? Эсть скринка [...] съ 2 ключами, зъ тихъ одинъ у провизора.
2. Чи предложеный протоколь карбонѣ церковной; чи приходникъ съ концемъ року обчисляе приходы и росходы церковнїи съ провизорами? – Предложеный.
3. Колько найдено грошей готовыхъ? – 52 злотих.
4. Колько выжиченыхъ? – До 400 злотих.
5. Разомъ?
6. Которыи суть Провизоры церковныи? – Иван Костишин та Илько Сирватка.

7. Кто есть пѣвцемъ церковнымъ? – Гринь Козакевич тонко спева в церкви.
8. Кто есть паламаромъ церкви? – Олекса Комаричка.
9. Чи всь тїи пильно обовязки свои, и съ добрымъ прикладомъ для прихожанъ справляють? – Всь люди честном тверезости добра церкви стараються.

Примьчанія посьщаючого Настоятеля Деканата:

Стефан Хилевич, декан

Гринь Ортинський

Олекса Крмаричка

+ Иванъ Костишинъ, провизоръ

+ Илько Серватка, провизоръ

Подписаль Е. Горницкой

Мыстцевыи отношенія в Уличном а имено обстоятельство що такъ Рада громадска яко и Комітетъ парохіяльнѣй состояли изъ одной гроджскай шляхетской родины великими всяку деятельность, для церкви, парохии и школы. Доказомъ того що хот якї на побудованя по волї церкви помьщена въ Кась Щадничой квота 7300 злотих до тихъ часъ и ухвала на побудованя новой церкви ни такой же на реставрацію будинковъ парохіяльнѣх и выставленіе новой школы годї было перевести. Но коли въ конци гасел [...] не то хотяй бы якъ чи будь полезной то в каждом поправленію вредной господарит въ конци удалося давну раду устранить и поволї тоже Комитет парохіяльнѣх избрати надїятися належитъ що отвѣтлючи кроки такъ для побудованя новой церкви якожь и будинковъ господарскїх а реставраціи будинка мешкальни пароху [...]¹⁰.

¹⁰ Стецик Ю. Протокол деканальной візитації – як джерело до вивчення парафіяльного храму с. Уличне (1897 р.). *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму* : зб. матер. VIII Регіональної наук.-практ. конф. (25 березня 2020 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів : ЛІЕТ, 2020. С. 273–282.

Зразок оформлення індивідуального завдання

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
факультет

Кафедра історії України та правознавства

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни

Історія християнства в Україні

на тему:

Історія парафіяльного храму села Уличне

за II семестр 2022/2023 н. р.

виконане студентом гр. ПІ–22Б

Петренком Петром Петровичем

Індивідуальне завдання здане для перевірки на кафедрі	Дата здачі на кафедрі	Індивідуальне завдання перевірене	Дата перевірки	Підпис викладача
Характеристика та вид роботи		Максимальна кількість можливих балів	Отримано балів за роботу	
Повнота розкриття теми		До 6-х балів	_____ балів	
Обґрунтування актуальності дослідження, визначення предмету та об'єкту вивчення		До 6-х балів	_____ балів	
Наявність обґрунтованих висновків		До 6-х балів	_____ балів	
Наявність та відповідність посилань на використані джерела		До 6-х балів	_____ балів	
Оформлення списку використаних джерел та літератури		До 6-х балів	_____ балів	
Індивідуальне завдання студента(ки) гр. _____		Разом до 30 балів	Разом _____ балів	
			Підпис викладача	
Перевірив: _____				

Дрогобич, 2023 р.

ЗМІСТ

Вступ

1. Історія парафіяльного храму.
2. Огляд діяльності церковних діячів.
3. Церковні пам'ятки

Висновки

Список використаних джерел та літератури

Вступ

Актуальність теми. У новітніх умовах відродження та розбудови церковної інфраструктури постає необхідність у вивченні християнських святинь краю, які впродовж багатьох століть були творцями та хранителями локальної духовної культури. Адже навколо парафіяльного храму вирувало не тільки духовне просвітництво, але й функціонували різнопрофільні інституції: парафіяльна школа, церковні братство і сестринство, церковний хор, парафіяльна бібліотека, парафіяльна канцелярія і архів, церковні товариства (Апостольської Молитви, Матері в молитві, товариство доброї смерті, Маріїнська дружина). Таким чином, навколо парафіяльного храму утворювалася своєрідна «парафіяльна цивілізація», яка дбала про християнську мораль, освіту та збереження національної ідентичності через заховування місцевих звичаїв і традицій під час святкування провідних християнських празників. Відповідно постає необхідність вивчати та зберігати історичну пам'ять і традиції, які формувалися упродовж багатьох поколінь і в наш час стоять перед загрозою зникнення. Потрібно відновлювати свої духовні коріння через вивчення багатющої духовної спадщини українських християнських святинь, які нищили і продовжують руйнуватися у сучасних реаліях жорстокої російсько-української війни.

Мета індивідуального завдання – розкрити комплексно історію парафіяльних святинь села Улично, що на Дрогобиччині через призму інституційного, особистісного та пам'яткознавчого аспектів.

Відповідно передбачено виконання таких проміжних **завдань**:

- простежити історію побудови храмів впродовж століть;

- зібрати біографічні відомості про місцеве парафіяльне духовенство;
- укласти опис найціннішим пам'яток місцевої святині.

Для проведення дослідження використано опубліковані документи та тематичні статті, які розкривають окремі аспекти інституційного та культурного розвитку уличненської парафії. Ці документи і розвідки проаналізовано й укладено узагальнювальну картину історичного та культурного розвитку уличненської християнської парафіяльної спільноти східного обряду. Пропоноване дослідження не заслуговує на вичерпність, оскільки охоплює загальні аспекти розвитку парафіяльних святинь.

1. Історія парафіяльного храму

Перша писемна згадка про церкву датується 1515 роком. Однак, очевидно, храм уже діяв і до цього часу, проте через втрату первинної фундаційної документації не можна визначити достовірної дати побудови найдавнішого храму на території села.

У період входження парафії с. Улично до складу Речі Посполитої (XVI–XVIII ст.) польські королі закріпили за місцевою церквою пів лану землі (попівство), яке парохі використовували для власного утримання. Однак спадкоємці священників часто претендували на привласнення церковних землеволодінь, що змушувало парафіяльну адміністрацію відстоювати свої ґрунти в судовому порядку. Парафія була під юрисдикцією перемишльських владик, які розглядали судові позови щодо фінансово-майнового становища парафії та призначення парохів.

Землі попівства с. Улично розміщувалися на території королівських володінь Дрогобицького староства, відповідно король, користуючись середньовічним правом патронату, затверджував із подання місцевого владики священників на посідання церковної власності у тимчасове використання на період урядування парафією.

Судові акти Перемишльської Консисторії засвідчують, що в період середньовіччя місцева парафіяльна церква, посідаючи пів

лану землі (попівство), перебувала у постійній загрозливій ситуації поступово частинами втратити свої і так незначні володіння шляхом їх розподілу серед родинних спадкоємців померлих священників. І тільки постійний контроль з боку королівської влади та єпископського уряду дозволили зберегти попівство цілим.

На парафіяльне життя с. Улично впродовж XVI–XVIII ст. вагомий вплив мали і власники його землеволодінь, які спричинилися не тільки до фундації церкви, попівства, але й призначення місцевих парохів. У цей час парафіяльне духовенство в основному формувалося за родинною спадкоємністю. Епізодично парафіяльну церкву обслуговували два священники. Парохами в селі були не тільки вихідці з привілейованих шляхетських родів, але іноді й представники міщанського та селянського середовищ.

На підставі документальних описів встановлено, що попередній дерев'яний храм був знищений вогнем, а натомість на тому ж місці було зведено іншу дерев'яну святиню (1848). Однак цей храм не простояв довго, оскільки був вражений громовою блискавкою і також згорів (14.05.1891 р.). Двічі втративши свої місцеві святині під час пожеж, уличненська парафіяльна громада вирішує вдатися до спорудження вже мурованого храму. Проект для побудови церкви розробив відомий галицький архітектор Нагірний Василь, який спричинився до побудови цілої низки святинь на західноукраїнських землях.

Від старої церкви уціліла дзвіниця, в якій відправлялись Богослужіння до побудови нової церкви. Парафія Уличного в цих роках належала до Бориславського деканату Перемишльської єпархії. Завершилась будова храму в 1910 р. за адміністратора отця Олексія Гоцького. Будова храму проводилася на кошти парафіян, а також людей з інших сіл, які мали в Уличному поля. Цеглу возили биками із Гаїв (сусіднє село), працювали люди (в тому числі й діти). У 1911 р. єпископом ординарієм тимчасово був освячений головний пристіл, а посвячення храму відбулося пізніше.

При фінансовій допомозі парафіяльної людності у новозбудованому храмі споруджено із двох сторін вівтарі. На кожний вівтар

жертвувало різне церковне братство: селянське та шляхетське. Також в середині храму розмістили проповідальницю, головний вівтар. Іконостас розмалював самбірський маляр Павликовський В. Перше урочисте богослужіння у мурованому храмі проведено у 1912 р. на саму Пасхальну П'ятницю. Дотримуючись давньої локальної релігійної традиції, храм номіновано титулом Св. Параскевії, який посідали попередні святині. На печатках місцевої парафіяльної канцелярії парохі використовували зображення Св. Параскевії.

9 серпня 1936 р. на повне освячення храму прибув перемишльський греко-католицький владика Йосафат Коциловський, який піклувався про побудову та розвиток українських святинь. Упродовж 80–90-их рр. ХХ ст. проводилися систематичні і планові реставраційні роботи як всередині, так і зовні. Також споруджено муровану дзвіницю, а попередню дерев'яну перенесено в інше місце, і вона використовується як складське приміщення.

У сьогоднішній час життя парафії, активно процвітає. Завдяки спільним старанням громади та отця церкви проводиться багато ремонтних робіт.

Як уже вищезазначалося, діє церковний хор. Також при церкві діє молодіжний хор, організатором якого є дружина отця Петра – Божена Сливка.

Нині у церкві завдяки старанням семінаристів: О. Ортинського, С. Савчина та В. Паньківа проводяться молодіжні чужання.

На мою думку, різноманітні організації при церквах дають хороший результат адже вони сприяють духовному збагаченню села і загалом нації.

Щорічно спільно із отцем Віктором (настоятелем храму Покрови Пресвятої Богородиці с. Улично) проводяться Хресні Дороги селом, та відправи біля пам'ятних хрестів.

2. Огляд діяльності церковних діячів

Фундамент нової церкви заклали в 1907 р. за отця пароха Горницького, який, як свідчать старі люди, пережив дуже багато

бід, похоронений біля храму, більше відомостей про цього отця **Омеляна Горницького**, нажаль, немає.

Після отця Горницького прийшов отець **Михаїл Вербицький**, за якого також продовжувались роботи біля храму та в ньому. Після отця Михаїла Вербицького парохом був отець **Василь Крайчик**, за якого в березні 1924 р. була заведена метрикальна книга, яка залишилась у спадок майбутнім поколінням.

У 1924 р. прийшов отець **Данило Бодревич**, який пробув парохом 29 років. У святилищі храму посередині є запрестольний образ Матері Божої Неустанної Помочі, який намалював за пароха отця Бодревича маляр Андрій Демкович. У 1929 р. з отця пароха Данила Бодревича приступили до малювання церкви. За браком коштів верх був помальований, а низ недомальовали. Виник конфлікт між малярами і людьми, тому що перші згодилися виконати роботу за однією ціною, а потім вимагали більше коштів яких у людей не було. Тоді малярі подали на людей в суд, звичайно, що люди програли і багатьом з них довелося попродувати те що мали, адже потрібно було віддавати гроші. І так на довгий час низ залишився недомальованим. У 1933 році у святилищі малював маляр зі Східної України Павло Запорізький. Стіни низом були домальовані згодом в 1982 р. коли проходила реставрація храму.

Отець Данило Бодревич прожив тяжкі воєнні, післявоєнні, радянські часи, над ним знущалися комуністи, які навіть били його і виганяли з помешкання. Оповідують люди, що в цей час потрібно або було йти на Сибір, або приймати Московське православ'я. За тяжких обставин, будучи в приклонних літах отець Данило, мав велику родину (4 дітей) і в 1946 році він прийняв православ'я. У 1953 р. отець Данило помер.

Після нього прийшов отець **Чулій**. Після Чулія прийшов отець **Микола Сингалевич**. Отець Сингалевич довго не протримався так як мав суперечку з комуністами, які вигнали від нього, щоби хоронив безбожників. Суперечка полягала у тому, що комуністи вимагали його поховати комуніста який не ходив до храму, та вів, так би мовити, безбожний спосіб життя.

Після отця Сингалевича парохом був отець **Федір Осередчук**, приїхав він з ув'язнення, був засуджений на 25 років, перед ув'язненням був на парафії в селі Лопушанка. Причиною його арешту було обвинувачення у тому що він організовував збір продуктів для воїнів УПА. За отця Осередчука також проводилося багато робіт, хоча цей час був досить тяжкий. Отець Осередчук помер 10 вересня 1970 р.

Після отця Осередчука обслуговували парафію отці сусіди за чергою (отці Василій Боднарчук з м. Трускавець, Корнилій Чайківський з м. Стебник, Мацюрак, Стефан Паламар з с. Доброгостів).

Після отця Осередчука прийшов отець **Йосиф Віновський**, який прослужив всього три місяці. Після нього настоятелем храму став у 1971 р. (з 1999 – парох) отець **Євген Кохан**. Народився отець Євген Кохан 4 січня 1941 р. в м. Бурштин Галицького району Івано-Франківської області (колишньої Станіславської), в робітничій сім'ї, батько працював столярем, а мати була домогосподаркою, мав двох братів.

У 1958 році закінчив Бурштинську середню школу, після школи маючи покликання до стану духовного, вирішив поступити у семінарію. За його словами, люди, дізнавшись про його намір, чинили йому різні перешкоди, на самий випускний вечір скликали всіх людей в парк і там з нього глузували, обзивали і всяко насміхалися. Коли прийшло запрошення на здачу екзамену, від нього відібрали документи і не пустили на екзамен. Щоб не марнувати часу, вирішив поступати в Івано-Франківське технічне училище а у вільний час відвідував храм, співав в крилосі, також закінчив дяківські курси і вже в 1961 р. дякував в храмі Преображення за мостом.

Недовго йому довелося дякувати, тому що спочатку після закінчення училища працював на будові, а пізніше вирішив знову відновити навчання у семінарії. Подавши запит з Ленінграду прийшло повідомлення що його документи зберігаються в архіві і запросили приїхати на екзамен. Коли безбожники довідались знову старалися чинити різні перешкоди. Знаючи про свої наміри та дії

людей, він заздалегідь виписався, поїхав в Ленінград і в 1961 р. таки поступив в семінарію.

Провчившись в семінарії пів року приїхав на канікули, на різдвяні свята додому, де його запримітив замполіт і дав запит до вповноваженого у релігійних справах, після чого з Ленінградської семінарії прийшло повідомлення, що є кожен як випускник технічного училища зобов'язаний три роки відпрацювати.

Після чого він мав бесіду з вповноваженим у релігійних справах, його таки допустили до навчання і вже в Москві він взяв направлення в Одеську духовну семінарію. Провчився у семінарії 4 роки і одразу поступив в духовну академію.

У духовній академії на третьому курсі (1967) одружився і 14 жовтня 1967 року був висвячений на диякона, а в (1968) на священника єпископом Філаретом, ректором духовної академії, митрополитом Білоруським. Московську академію закінчив в 1969 р. і працював священником в селі Мельнич Жидачівського району до 1971 р. З 1971 і до 2019 р. був парохом храму Святої мц. Параскеви в с. Уличне. 14 січня 2019 року після важкої недуги в м. Дрогобич на 79-му році життя і 51-му році священства він відійшов у вічність. На похорон зібралося дуже багато людей і поховали отця Євгена біля храму.

За час служіння отця Євгена в селі Уличне священником проводились масштабні ремонтні роботи. Перший період його служіння був ще в російській православній церкві до переходу в лоно католицької церкви, і це були тривожні часи, переслідування тривали. Але незважаючи на всі труднощі, в цей час вдалось помалювати дах церкви, зробити капітальний ремонт ззовні, огородити залізною огорожею, оновили пристіл, у святилищі дали паркетну підлогу, пізніше проводили реставрацію церкви, провели газ.

Уже в лоні католицької церкви також проводили ремонт у тому числі ззовні обштукатурили крихтою, відбувалось позолочення хрестів. У честь століття було позолочено наново іконостас і відновлено образи.

Також за часів правління отця Євгена розпочалась будова плебанії (хата для священнослужителів) та два рази був освячений «новий» цвинтар.

Аналізуючи його життєвий шлях, можна сказати що богослужіння справді було його покликанням і даром, адже, не зважаючи на всі перепитії, він залишався вірним своєму вибору та ніколи не здавався.

Також парафіяни згадують отця Євгена тільки хорошими словами, адже він був не просто священником, а передовсім Людиною, яка вклала душу і серце в те, що робить.

З 2019 р. і до сьогодні настоятелем храму є отець **Петро Сливка**, родом із села Верхньє Синьовиднє Сколівського району, який навчався у Львівській духовній семінарії.

3. Церковні пам'ятки

Перша пам'ятка – це вівтар святого Миколая Мирлікійського чудотворця, який, на думку багатьох вірних, був ще у попередньому дерев'яному храмі.

Друга – це книги, серед яких давнє Євангеліє, яке зберігається на бічному престолі Матері Божої, та інші богослужбові книги написані церковно-слов'янською (Октоїх / Восьмигласник / Мінеї / Книга зі стихирами для святих по місяцях 12 і 1 / Тріюдь квітна і іпосна / Ірмологіон / Наспиви / Часослов / Добове коло / та інші).

Серед реліквій є два бічні престоли: лівий Матері Божої є фундацією української шляхти та правий – Господа нашого Ісуса Христа, який є фундацією холопів.

Кивот у виді храму Софії Божої Мудрості, що в Києві, який є немовби тим свідченням нерозривності нашої Церкви як Тіла Христового з Володимировим хрещенням.

Особливої уваги заслуговує запрестольна ікона Матері Божої Неустанної помочі, яку намалював за пароха отця Бодревича маляр Андрій Демкович (17 липня 1924 р. Апостольським престолом в Римі був наданий відпуст цій іконі) та ікона Воскресіння Христового.

Не можемо не згадати хрест, який височів над храмом упродовж багатьох років до 2016 (здається) і освячував все, що існує та беріг селище від пошести та граду і зараз закладений на символічній могилі «Борцям за волю України». Зберігають ще святі вишиті ризи (священничі обелічини). Також дві дзвіниці: на новій 1997 р. дзвін знаменований іменням Архистратига Михаїла, а стара дзвіниця була місцем богослужбового життя парафії до завершення будівництва нової церкви.

Висновки

Впродовж понад 500-літнього функціонування парафіяльна церква с. Уличне пройшла значний відтинок часу (п'ять століть – вік немалий). На своєму шляху еволюційного розвитку, долаючи перешкоди і труднощі, промайнула етапи становлення (XV–XVI ст.), піднесення (XVII–XVIII ст.), розквіту (XIX – 30-ті рр. XX ст.), цілковитого занепаду (радянський час, 40–80-ті рр. XX ст.) та відродження і відбудови (90-ті рр. XX – початок XXI ст.).

Установлено, що найраніше писемна документальна згадка належить до 1515 р. Однак, зауважимо, що очевидно храм вже діяв і до цього часу, проте через втрату первинної фундаційної документації не можемо визначити достовірної дати побудови найдавнішого храму на території села Уличне.

У період входження парафії с. Уличне до складу Речі Посполитої (XVI–XVIII ст.) польські королі закріпили за місцевою церквою пів лану землі (попівство), яке використовувалося парохами для власного утримання. Однак спадкоємці священників часто претендували на привласнення церковних земель володінь, що змушувало парафіяльну адміністрацію відстоювати свої ґрунти в судовому порядку. Парафія перебувала під юрисдикцією перемишльських владик, які розглядали судові позови щодо церковних відносин та її майна і призначали парохів.

На парафіяльне життя с. Уличне впродовж XVI–XVIII ст. вагомий вплив мали власники його земель володінь, які спричинилися не тільки до фундації церкви, попівства, але й призначення

місцевих парохів. У цей час парафіяльне духовенство в основному формувалося за родинною спадкоємністю. Епізодично парафіяльну церкву обслуговували два священники. Парохами в селі були не тільки вихідці із привілейованих шляхетських родів, але й іноді представники міщанського та селянського середовищ. Деякі із них проходили духовний вишкіл у василіянських монастирях Перемишльської єпархії.

У період входження села до складу Австро-Угорської імперії (1772–1918) також спостерігався вплив держави на призначення місцевих парохів, адже греко-католицькі священники, посідаючи статус державних службовців, отримували зарплатню із державного фонду. Займаючи адміністративну посаду, парохі намагалися обстоювати права місцевої громади перед новою австрійською колоніальною владою.

Із встановленням австрійської влади розпочалася тотальна інвентаризація майна із наступом на давні права церкви, які через втрату оригіналів майнової документації парафіяльної канцелярії довелося обстоювати в судовому порядку. Згодом, на кінець XVIII ст. церква стала одним із великих землевласників на селі, тому австрійська влада поступово обмежувала розміри церковних землеволодінь, переводячи їх у камеральні.

Упродовж розглянутих історичних періодів, становлення та розбудови парафіяльного храму с. Уличне, церква із своїми парохами, посіла провідне значення у розвитку християнської духовності та провадження культурно-освітньої праці на селі. Вагомий вклад зробило парафіяльне духовенство у розвиток освіти та духовної культури серед посполитого люду.

Список використаних джерел та літератури

1. Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемишльської єпархії з включенням Апостольської Адміністрації Лемківщини (1828–1839). Львів : Каменярь, 1995.

2. Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.) : монографія. Дрогобич : Видавництво ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. 208 с.

3. Стецик Ю. Візитаційний опис парафіяльної церкви села Улично (1843 р.). *Парадигма sacrum & profanum в літературі та культурі* : зб. наук. пр. Матер. міжнар. наук.-прак. семінару (8 квітня 2011 р.). Дрогобич : Посвіт, 2011. Вип. 5. С. 173–183.

4. Стецик Ю. Акт канонічної візитації 1816 року – як джерело до вивчення історії парафіяльного храму святої Параскеви села Улично. *Збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Посвіт, 2012. Вип. 1. С. 353–360.

5. Стецик Ю. Королівський привілей на попівство села Улично (1691 року). *Літопис Бойківщини*. Рік 2012. Ч. 2/83 (94). С. 83–87.

6. Стецик Ю. Історія парафіяльної церкви св. Параскеви с. Уличного (XVI–XVIII ст.). *Фортеця* : збірник заповідника «Тустань». Львів : Колір ПРО, 2012. Кн. 2. С. 185–192.

7. Стецик Ю. Протокол деканальної візитації – як джерело до вивчення парафіяльного храму с. Уличне (1897 р.). *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму* : зб. матер. VIII Регіональної наук.-практ. конф. (25 березня 2020 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів : ЛІЕТ, 2020. С. 273–282.

Електронне навчально-методичне видання

Юрій Стецик

ІСТОРІЯ ХРИСТІЯНСТВА В УКРАЇНІ

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Редактор

Ірина Невмержиська

Технічний редактор

Лужецька Ольга

Коректор

Артимко Ірина

Здано до набору 22.06.2023 р. Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 4,125. Зам. 50.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140
від 01.07.2016 р.). 82100, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24, к. 31.